

מסכת ברכות

תלמוד בבל

מסכת ברכות

מבואר מתרגם ומנוקד ע"י
הרבי עדין אבז'ישראאל
(שטיירבוזלץ)

הווצה לאור ע"י הוצאה קורן ירושלים בע"מ

עבור

המבוֹז היִשְׂרָאֵלי לפרסומים תלמודיים
ירושלים

תלמוד בבלי שטיינלץ
כרך א: מסכת ברכות
מהדורה עברית קטנה, מסט'ב-ו 978-965-301-448-0
© כל הזכויות שמורות למכון isrָאֵל לפוטומים תלמודיים ירושלים, 2021
הכויות לרישומים ולתמונה מספר "המאור למסכת חולין"
שייכות לרבי ישראאל מאיר לינגר
הוצאת קורן ירושלים בע"מ
ת"ד 4044 ירושלים 9104001
טל: 02-6330530 פקס: 02-6330534
www.korenpub.com

The Steinsaltz Talmud Bavli
Volume 1 : Tractate Berakhot
Hebrew Edition, Small, ISBN 978-965-301-448-0
Copyright © The Israel Institute for Talmudic Publications, 2021
POB 1458, Jerusalem ISRAEL
Koren Publishers Jerusalem Ltd.
POB 4044, Jerusalem 9104001, ISRAEL
Pob 8531, New Milford, CT 06776-8531, USA
www.korenpub.com

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשדר או
לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני, או אחר כל חלק
שהואמן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול
בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמויל.

Considerable research and expense has gone into the creation of this Work, and
unauthorized copying may be considered g'neivat da'at as well as a breach of
Copyright law. No part of this Work may be reproduced in any format, including
photocopies for either personal or institutional use without the prior written
authorization of the Publisher.

מסכת ברכות

מן

תלמוד בבלי

- התלמוד**
  - מנוקד כולו ומפוסק פיסוק מלא, כל שינוי הצעורה מתקנים וכל ראשית התיבות מופיענים.
- פירוש רש"י**
  - מפוסק פיסוק מלא, כל ראשית התיבות מופיענים, והליעדים מבוארים בשולי העמוד (בעיקר על-פי "אוצר לעזיו רש"י" לר' משה קטן).
- תוספות**
  - מפוסקות פיסוק מלא, כל ראשית התיבות מופיענים.
- פירוש חדש**
  - פירוש חדש המבהיר כל פרט שבתלמוד בהבנת המלים והתווכן ובהסברת דרך המשא והמתן התלמודי, בליווי תרשימים. בתוך הפירוש – תרגום מלא, מילולי ותוכני, באותיות מיוחדות, של כל לשון ארמית המצוייה בתלמוד.
- מבואות
וסיכוםים**
  - הקדמה כללית למסכת, וכן לפני כל פרק, ולאחריו, דברי הסבבה כלליים וטיסכומי דיברים.
- עינויים**
  - ובهم מבחר שיטות ופירושים של הראשונים והאחרונים, דרכי פירוש גנספות, העמקט דברים, בירור מושגי יסוד, וביאור דרכי המחשבה.
- אורח ההלכה**
  - מסקנת ההלכה בנושאים הנידונים בתלמוד, הסברת דרכה ומהלכה של ההלכה מדברי התלמוד עד לפוסקים האחרונים.
- מסורת הש"ס**
  - מקבילות לנאמר במסכת מן התלמוד בבלי, מן המשנה, מן התלמוד הירושלמי וממדרשי ההלכה והאגדה, וכן דברי הסבר קצרים על יחסם המקבילים למאמר הנדון.
- גרסאות**
  - שינויים נוטחות בעלי חשיבות להבנת הענין, מכתביד, מקטעי ה"גניזה", מדפסים ישנים, מקבילים ומספריו הראשונים.
- אישים**
  - ביוגרפיות קצרות של אישים המוזכרים בתלמוד.
- לשון**
  - ביאורן והבנת מקורותיהם של מילים משפות זרות, המצויה בלשון התלמוד.
- העולם**
  - תיאורים ותמונה של בעלי חיים וצמחיים המוזכרים בתלמוד, והארת הדברים על פי המחקר.
- החיים**
  - תיאורים ותמונה של חפצים שהשתמשו בהם בימי התלמוד, תיאור דרכי החיים, והרקע ההיסטורי של המאורעות.
- תוספתא**
  - התוספתא למסכת, מפוסקת פיסוק מלא, בצירוף מראוי מקומות למסכת, ופירוש קצר להבנת עניינים וביוטוים סתוימים.
- עיטורים**
  - צירומים, תרשימים ותצלומים, בעיקר בשטחי הארכיאולוגיה, הבוטניקה והזואולוגיה, הבאים להoir ולהסביר את העניינים שמדובר בהם בתלמוד.
- מפתחות**
  - בסוף המסכת מפתחות מפורטים של הנושאים, המונחים, האישים וככ' המופיעים בה.

פתחה למסכת ברכות

אלא נתונה לבני האדם — ולמענם. ומשום כך, ככל שתהא התורה קרובה אל האדם, ככל שתהא מוחשית יותר ומעשית יותר, הריהי קרובה יותר להגשתה מטרחה.

אשר על כן, כל קיום ומשמעות של רוב הרעינונות ביהדות אינם אלא כאשר ניתן לבטאם בצורה מוחשית-מעשית, והאופן והנוסחה בהם ייעשו הדברים הם הקובעים את ערך הרעינון. משום כך לאורך כל הדורות אין ההלכה מלייזר, ועם השנות צורות ונסיבות החיים הולכות ונוצרות צורות חדשות ונוסחות חדשות — על מנת להביאו למימוש בנסיבות המוסריות הללו את הרעינונות הכלולים, המופשטים.

זאת ועוד, האמונה כשלעצמה על כל היקפה הרחבה, אינה ניכרת ממשית וכונחת בחיה היום יום של האדם הרגיל. אכן האמונה כתפישת עולם וכגישה כוללת, מציהה בצורה זו ואחרת בלבד של כל אדם, ברכות שונות של מזערות ושל הסכמה וקבלה, ואולם רב מדי המ רק בינה בין החיים. לא הרי קבלה והסכמה שבלב ליטוזות האמונה כהרי קיומם הלהקה למעשה, וביחוד בכל אותן הזדמנויות קטנות ובחלטי מראות מהוות את רוב ימי של אדם. ואם לא יבואו רעיונותיה המופשטים של האמונה לקשר מעשי עם כל הפרטים שבחיים, תאבך האמונה את ממשותה, וכתוכאה מכך יאבדו גם הפרטים והמעשים שבחיים את ערכם וטעמם. אכן, יפה מוגדרת דרישתה הבסיסית של האמונה במילים "אם אתה נותן את עיניך ולבך לי, אני יודע שאתה שלי".³

בעיה זו כיצד לקשר את האמונה המופשטת עם ממשות החיים, מתבatta במקראות ובבים בתורה. אך אין מקום, בו מתבלט היחס הזה כבפרשנות "שמע" בספר דברים.⁴ "שמע ישראל כי אלהינו הוא אחד" — מבטא את עיקרה הרוחנית של האמונה היהודית; "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבך ובכל נפשך ובכל מאדך" — מבטא את תמצית הרוגש שבה; אך בצד אלו, יש בפרשנה קצורה זו גם הוראה והדרכה כיצד יש להביא את הדברים הללו אל עולם המעשה: "ושננתם לבנייך", ווקשרתם אותן על ידיך", "וכתבתם על מזוזות ביתך". וכך מהוות פרשה זו בסיס רוחני לכל מסכת ברכות נשענת עליה. לא זו בלבד שפרקיהם אחידים בתוכה דנים בדיניה של קריית שמע", אלא אף הפרקים האחרים שוואבים מתפיסה זו של הקשר בין האמונה בטורתה והגשתה בפרט מעשה המצוות. קריית שמע" בנויה משלוש פרשיות,⁵ אשר אף שאינן צמודות זו לזו בתורה, הן מתחזגות ליחידה אחת רבת שיטות. כי קריית שמע הריהי בראש וראשונה שינון עיקרי היהדות. וקריאתה בכל יום נותנת את הבסיס המיציב, את הקו

מסכת ברכות היא המסכת הראשונה בסדר אמונה".¹ עיקר עניינה של המסכת — הצורות הרבות והשונות בהן מבטא האדם בישראל במהלך חייו את אמונהו. כל שפע הפרטים הנוגעים בברכות השונות הנווגות בכל נסיבות החיים, בסדרי התפילות ונוהגיין, בקריאת שמע על ברכותיה ולהלכותיה, ובדיונים רבים אחרים השיכים לאורה החיים של כל אדם בחיי יום יום שלו — כל אלה מצויים בהרחבה הרבה במסכת זו. וכרכע לדברים, הלך החיים של היהודים בארץ ישראל ובכל תקופה המשנה והתלמוד — עובדים ותפללים, מאויימים וחילומותיהם, בכלל פרטיהם, מן הבוקר עד הערב, בימי החול ובמועדים, בזמנים כתקנים ובזמן אשון — כאשר לכל מקרה ולכל הזדמנויות דברי הלהקה וגדרה מרובים: להאריך להדריך ולהסביר.

עם כל ריבוי הגוונים במסכת ושפע הפרטים שבה, קיים רעיון מרכזי אחד החוזר בכל ההלכות המרובות ובכל הצדדים שהמסכת נוגעת בהם, והוא הנutan לה את אחידותה ושלמותה — העיקרון כי יש להביא נושאים מופשטים להתmeshות ורעניונות נעלים להגשתה בפרטיהם מעשיים.

גישה זו אינה מיוחדת למסכת ברכות בלבד, שכן מצאה היא ברוב או כמעט בכל מסכת בתלמוד, וכשתמazy לומר, הריהי מעיקר מהותה של הלהקה בכל פניה הרבימ. ואשר על כן היא ניכרת בכל יצירה יהודית בכל התקופות, כסימן היכר פנימי ומהותי. אמנם, במסכת "ברכות" ניכרת גישה זו ב יתר שאות, ובמידה יתרה ובולטת.

שהרי מהותה הפנימית של המסכת היא — האמונה, ההכרה המלאה, של מוח ולב, כי קיים קשר מתמיד שאין לו ניתוק בין הבורא והאדם, וכי שפע מתמיד של חיים נאצל ובא מין הבורא אל העולם — בורא, מהויה ומchia. ונוכח זה ניצב האדם — מודה, מבקש ומתפלל, מצפה למענה, מחהכה לברכה, לופואה ולנס. קשר זה שבאמונה, נשגב, ומרומם לעצמו, מעציב ומחבר כאשר הוא נקבע ומוטבע כהלהקה למעשה ההלכות היבורי של מסכת ברכות. כאן מתבatta האמונה בפרט ההלכות, בראוי של ברכות ובנוסחות של תפילה. ואולם, בד בבד עם התעමותו של היסוד המופשט מתחזקת ומtabbatת האמונה בתוך החיים המשימים, וההכרה הכוללת נעשית "הלהקה" — הדריכה במהלך החיים.

ההכרעה למען התבattersו המשנית של רעיון, על אף הקביאות שבצורות הביטוי, הרובה פנים לה. אך תפיסת היסוד ביהדות היא שתמצית התורה ותמציתה של מטרת הכריה, הריהי הגשומה למשה, כתורת חיים. "לא בשםים היא"² התורה,

1. כך נקרא הסדר הראשון בששה סדרי משנה. הוא סדר זרים (שבת לא,א).

2. דברים ל, יב.

3. תרגום ברכות ירושלמי, פ"ח, ה"ה.

4. דברים ו, ד – ט.

5. "שמע" — דברים ו, ד – ט. "והיה אם שמו" — דברים יא, יג – כא.

"ויאמר" — במדבר טו, לו – מא.

ההלכות המפורטות הקשורות בהן, נותנת לכל דבר אופי מיוחד, משמעות המייחדת לו לבדו. בנוסף לחלק ההלכה בסכת ברכות בא גם חלק האגדה. ואם חילק ההלכה כיוונו כאמור ממן המופשט אל המוחשי, כיוונה של האגדה הוא מן המוחשי אל המופשט. ומתוך כך, כל המעשים ובכללם אף הפרטים הקטנים שביהם, בין שהם מן המקרא ובין שהם מהחי האדם, נעשים מוכלים, ורקי משמעות וחוכן. ואף דברים שעשויים להיראות במרקם כמשמעות ובחשיבותם וכצדדים, מתבררים מעטה בעבור הרוחוק נעשים ובדומה לכך, מאורעות שאירעו לאישים בעבורם גודלים ומרוצים. העבר בעיצוב דמותו של ההוויה. אף דפוסים שבhalbנה, הבניות מוגדרות וקבועות, מתקבלות בחילק האגדה עמוק ומשמעות, באשר הם נקשרים עם רעינותם כוללים ונשגבם, עם פסוקי המקרא, ועם דמיותיהם של גודלי הדורות.

דברי האגדה המרובים שבסכת "ברכות" כמו בשאר מסכתות התלמוד, באים תמיד במובלע עם דברי ההלכה, והרי הם משלימים להם ומוסיפים להם. אין מעבר חד וקוטע בין העולם המעשית של ההלכות העוסקות אף בנושאים העשויים להיראות פעוטים ביותר, ובין דברי אגדה הדנים בכבשו של עולם. עולמות עליונים והעולם שלנו, דינונים מפורטים לפרטי פרטיהם ורזי אמונה — באים כאחד אלה עם אלה. שכן בתלמוד כל המצוי בעולם על כל מעלותו ומודתו — אחד הוא.

מסכת ברכות המכילה בתוכה את רוב הלכות קריית שם, תפילה וברכה, מחולקת לתשעה פרקים.

שלושת פרקי הראשניים של המסכת דנים בקריאת שם: פרק ראשון "מאיימת" — בו נידונים חובת קריית שם, זמנה, ופרטים הקשורים לכך. פרק שני "היה קורא" — בו מתבררות בעיות מפורטות יותר, בדבר האופנים השונים של קריית שם וביבורו סדריה הפנימיתם.

פרק שלישי "מי שמתו" — בו מתבררים אותם מקרים מיוחדים, בהם פטור אדם מקריית שם (ומן התפילה).

פרק רביעי "תפילת השחר" — בו דנים, במקביל לפרק הראשון, בקביעת זمان של התפילות השונות. פרק חמישי "אין עומדין" — בו מתבררות בפירות הלכות תפילה בהעמכת יתר, ובכיוור דרכי התפילה ומהותה.

ארבעת פרקי האחוריים של המסכת עוסקים בתפילה: פרק שישי "כיצד מברכין" — עיקרו בפירות ברכות הנחנין שمبرכים על מיני מאכל ומשקה ושאר הנאות. פרק שביעי "שלשה שאכלו" — מיוחד לנושא ברכת המזון והזימון.

פרק שמיני "אלו דברים" — בו נידונה, לגבי הדיוון בברכת הסעודה, רשימה של הכרדי שיטה והלכה בין בית שマイ ובית הלל בפרטנו ונוהגי הסעודה והלכות ברכות.

פרק תשיעי פרק "הרואה" — בו דנים בברכות לנושאים רבים ומגוונים, שיש בהן קביעה יחס כמעט לכל התופעות, הריגלות והבלתי רגילות, שבחים.

המדריך, לחים יהודים. אכן, יתכן ששינון קריית שם בבורך ובערב לא יהיה עמיקה שבאמת, אך הוא מוכן לכל, והוא הנותן לאדם מישראל את יכולת להעמיק ולהמשיך את מהותה של קריית שם בכל מחשבה ומעשה שלו — ולקיים בכך את הכלתו בפרשיות אלה במלוא היקפו.

שונה במהותה היא התפילה. מראשיתה מהויה התפילהفتح חופשי שבו פונה אדם לה' בכל עת שהוא חופשי בכך, בזמן של מצוקה ובקשה כבשעת הודה והכרת טובה. אפשרות זו של האדם להתפלל את תפילתו שלו, לא הוגבלה מעולם. תפילה רשות היא זו, לשפוך את שיחו בלשונו ובמלותיו. ואולם לא די היה בכך, וכן בנוסף לכךطبعו גודלי חכמי הדורות נוסח תפילה קבוע, מוגדר ומחיב, ובזמניהם קבועים.

קבעה זו של זמני התפילה, ויצירת נוסחה השווים לכל, יש בה מתן תוכן מגובש לגישת המעמעם הקיים בלבד כל אדם וඅף הפשוט ביותר. כי אף שרגשות האמונה בכולם מוצאים בלב כל אדם, לא תמיד תוכנם מיטוים ומוגדר, ולא תמיד הוא מודע ומוכן לבעליו. מסגרתה של התפילה הקבועה נותנת איפוא את הביטוי המבוקש, את הלשון המפורשת לאדם שאינו יכול לבטא את תוכני לבו כיאות.⁶

זאת ועוד, בעצם העבודה שה��פילה היא במהותה תפילתו של הציבור, הריהי משתפת את האדם עם הציבור כולו. וכל יחיד יחיד נתקבב עצמו ובעניינו הסבב אותו כחלק מעולם שלם, רחב יותר.

אמנם, קיים היה החשש שקביעות זו של התפילות, בנוסח ובזמן, עלולה להביא להיסת הקשר הטבעי וליכולת הביטוי האישית בתפילה, וליצירת מסגרותAMILLIOT חסודות תוכן. אשר על כן, שלא כקריית שם, המחויבת כמעט בכל התנאים ובכל המינים, יש בהלה גמישות רבה יותר בנוגע לדיני התפילה, באופן שמעבר לכל הכללים ניצב הכלל: "אל תעש תפילה קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום".⁷

בקריית שם ובחפילה ניתן הכוון הכללי של האמונה באגעה עם החיים, כאשר שמונה שב"שם" עם כל הבעיות המיוחדות והמפורטות שבחמי העם וכל אחד מפרטיו.

שלב נוסף בכיוון זה היא הברכה. במסכת "ברכות" מדובר אודות עשרות ברכות מסווגים שונים; יש ברכות שבתפילה, ויש ברכות הודהה, יש ברכות על מצות, וברכות על מאכלים וمعدנים, ברכות על ביטוי צער ואבל, וברכות של שמחה וחתונות. למורת השוני שבפרטים, בנוסח ובמשמעות, ישנה כוונה מסוותת לכל הרכות — הברכה כייצרת קשר של משמעות בין מעשה, מאורע או חוץ לבין הקדוש-ברוך-הוא.

החיים מלאים דברים ללא כיוון ולא ממשמעות, דברים של סתם, והברכה נוטלת את הדברים מסתמיותם ונוננת להם משמעות וקשור אל מוקומם ושכרם.

ריבוין של הרכות הרינו מסקנה מעצם הצורך בהן. דהיינו, למשוך על ריבוי הדברים השונים והמגוונים שבועלם "חוט של חסר", קדושה ומובן. איחוד של נוסח ושל נוהג יכולות לייצור אף היא סתמיות של דברים, ואילו ריבוי הרכות, ושפער

7. אבות, פ"ב מ"ב.

6. רמב"ם ספר אהבה הלכות תפילה פ"א.

פתיחה לפרק "מאימתה"

"שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. ואהבת את ה' אלהיך בכל לבך ובקול נפשך ובכל מאדך. והיו פָּרְבְּרִים
האלה אשר אני מזכיר היום על לבך. ושניהם לבניך ודברת בהם בשפתך ביביך ובלטף בזרך ובשכך
(דברים ו, ד-ז)".

השאלה האחת היא, מהו פירוש "ובשכך ובគומך"? היה כאן קביעה זמן לאמרות "הדברים האלה", או אף תיאורו של מצב ידוע או האופן והנסיבות בהם יש לקרוא את הדברים? ואף אם משמעו "ובשכך ובគומך", קובעת את זמן קריית שמעו, עדין אין זו קביעה מוגדרת כדרך שציוני הזמן ("בוקר" ו"ערב" עשויים להיותו. שכן עדין יש לומר האם "ובשכך" היא השעה שבה בני האדם הולכים לישון, או אולי הכוונה היא לכל זמן השינה שלו? ובדומה לכך, האם "ובគומך" משמעו כל עת שבני אדם נעורים משנתם, או אולי אין הכוונה אלא לשעה המסויימת של קימה? וגם את שעת הקימה יש להגדיר, שכן לא הכל קמים באותו שעיה. ובכלל האם יש קשר קבוע בין זמני "ובשכך" ו"ובគומך" ובין שעות היום והלילה? שאלות אלו ורבות אחרות הנובעות מכאן עיקר עניינו של פרק זה.

בעית היסוד בפרק "מאימתה" היא: מה המשמעות המعيشית המוגדרת בפסוקי "שמע", ובמיוחד כיצד להבין את המילים "בשכך ובគומך" כהוראה מדעית הלכה למעשה. שכן, אף שבקריאת דברי תורה כשלעצמם אפשר היה לראות באמור בפסוקים אלה דברי זירוז כללים המעוררים ללימוד התורה בכלל בכלל מכל מקום, מכל מקום במסורת התורה שבעל פה אנו למדים מפסוקים אלה את החובה לקרוא "קריית שמע". ומעטה, יש לומר כיצד מתקיימת חובה זו. חובת קריית שמע היא לקרוא שלוש פרשיות בתורה: "שמע" (דברים ו, ד-ט), "זה יהיה אם שמוע" (שם יא, יג-כא) ו"ויאמר" היא פרשת ציצית (במודבר טו, לו-מא). וחובת הקראיה היא בכלל יום, שכן יש באמירתה, קבלה של עיקרי התורה והאמונה. כמו כן, חובתה שתיאמר פעמיים, בבוקר ובערב, וכאמור "ובשכך ובគומך".

משנה ברכות ייא. ר' אמר. עירובין פ.א. קד.א.
סוכה כא.ב. מא.ב. ב. מ"ל
טען טען. בא. ב.ק.ב. ב. מ"ל
ב"ב צח.ב. סחדרין כח.א.
ט.ט.א. חולין ככ.ב. פג.א.
ר. ז. דה יא.
תו"כ אמרו. (חגיגין כלים
מייה. נגעים פי"ד מ"ג.
ת ע. א. ליק"ש תורה ותורה.

רשות

דָהַי אֶתְכֶם וְכֹל גְּרוּסִים: וּמְמַאי דָהַי וּבָא
מֵשׁ וּטוֹרָה בֵית אֲרוֹן הָוֹא,
וְטוֹרָה טָהָר יוֹמָא, דִילְמָא
גַּז שְׁמָעוּ הָוֹא, וּמְמַאי טָהָר
גַּבְרָא. כִּי גְּרוּסָה בְּפֶרֶך
וּוּרָה. וְכֹל גְּרוּסָה הַרְשָׁבָא
לְעֵינָיו. וְהִיא גְּרוּסָה עֲדִיפָה.

לטרן

בעית אימה
ש המלול: "ואם תרצה
... – פתיחה ווילא
תפרוץ נספ' לבעה
ונגה. בדרך כלל
אימס מפrown נספ' רורי זה
ח כי ש בכל אחד משני
רוונות הללו נקודה חלה,
מס' כמוחקים את הטונען על
הרבבאת שניהם יהוד (רשבייא').

הצוג

— וא"א — בראש. בטווים אלה נים את חלקה הראשון או רורן של משנה. לעומת המשנה בה ידים במרואר, אלא משנה בה המשך הפרק. ולעתים "איירישא" הם שני תלמידי שפט או הלכה אחרת, ולועתים ס"מ מציענטא" — האמצע.

מר

מר האדון. כאשר מוצאים
א' קטע מתוך מקור תנאי
הובא מקודם, או מתוך
נה השועשים בה, ולעתים גם
יב' אמרו אראם, מקדים
ז' כבוד "יאמר מו". לאחר
זה זו בא כרגע בירור של
דברים רבים של הנושא שהובא.
א' כל מוצאים ומבררים
ז' זו עניינים שוחכחים לטעוא
כובי דברין, והצריכים ברור
ונענין בעוונים דף ח, בד"ה
גופא קשייה(א).

ושם המילולי הוא: שניות.
חרה זה צוינוים מובאה מותך
תנאי מלבד המשנה. בדריך
מצין הלשון "תנייא" –
זה מונך ברכיה. המקור
מצוינים בלבדו "תנייא" =
בניגוד לציונה של המשנה
, "שינוי", לדמותו. לאבזור:
נה היא דבר שכולנו מדן
ובבריתא דבר שחייב על ידי
שם וושיטים, ולא כתבה לליות
ה בربים (וב שרירא גאון).

הַרְמָן

תנא

מתוקפנות המשנה. חלק מן אים וגירים במצבה עצמה, אך בשאר מקורות בתפקידו בתקופת התנאים לא הסתיימה את זההו ודור בגיןים של מים שחיו בתקופת התינומה המשנה. בתקופת האמוראים המונה "תנאי" גם שמותענות – אדר הבקי במקרוות וופת המשנה, ושורר ברבד-אנאייך לשורות החמימות.

גָּמְרָא המשנה פתחה בדינין קריית שם בשאלת מאימתן קוראים את קריית שם של ערבית, ושותאים על כך: התגנא של שנתו היכא קאי דקתי ני [היכן הוא עומד בהסתמך על אלו דברים קודמים ווא משיך, בוה שהוא שונה] "מַאֲימַתִּי"? שמנון זה נראה כאלו כבר שנה קודם למשנתנו זו את עיקר ההלכה של חותם קריית שם בערבית, ומעתה הוא ממשיך ומפרט אותה. והרי משנתנו הינה המשנה הראשונה בששת סדרי המשנה? ותו [ונעוז] שאלת: מאי שנא דתני ומה שוניה, מדוע שינה התנא מן הסדר, בכך קאי דקתי ני "מַאֲימַתִּי"? שנא דתני בערבית ברישא! – תנא אקרא וומק". וקהבי קתני: ?מן

וְתוֹךְ, מַאי שָׁנָא דְתַנִי בּוּרֶבֶית

ברא היכא קאי — מסיכל קה
שסמליל נטחן כלון ומין סקליריה
קליריה. ואיך בעית אימא — סל דמנמַת
וילס. והדר הנא בשחרירת — "מליחם"
את הוכוכבים — כסוך גמר פלט
האחים בדילו לארנו.

נוסף

יומם וגם משעה שבני אדם נכנסים
הحسب, דהיינו סעודת ערב שבת, והיא

וְתוֹ, מַאי שָׁנָא דְתַנִּי בְּעֲרֵבִית גְּרִישָׁא? לְתַנִּי דְשַׁחֲרִית בְּגִרִישָׁא! – תַּנִּא אֶקְבָּרָא אֵי, דְכַתִּיב: "בְשַׁכְבָּךְ וּבְקֻמְךָ". וְהַכִּי קְתַנִּי: זִמְן רִיאת שְׁמֹעַ דְשַׁכְבָּה אֵימָת – מְשֻׁעָה שַׁהְכַּנִּים בְּגַנְסִין לְאָכָול בְּתְרוּמָתָן. וְאֵי בְּעֵית אִימָא: יְלִיף בְּגִרִישָׁוּ שֶׁל עַזְלָם, דְכַתִּיב: "וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בְּקָרָם אֶחָד". אֵי הַכִּי, סִיפָּא דְקַטְנִי יְבָשָׁחָר מְבָרָךְ שְׂתִים לְפָנֵיהָ וְאַחַת לְאַחֲרֵיהָ, בְּעָרָב מְבָרָךְ שְׂתִים פָּנֵיהָ וְשְׁתִים לְאַחֲרֵיהָ" – לְתַנִּי דְעַרְבִּית בְּגִרִישָׁא! – תַּנִּא פָתֵח בְּעַרְבִּית וְהַדֵּר תַּגִּי בְשַׁחֲרִית, עַד דְקָאֵי שַׁחֲרִית – פְרִישׁ מְלִילִי דְשַׁחֲרִית, וְהַדֵּר פְרִישׁ יְלִי דְעַרְבִּית.

אמר מר: משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. מכך, כהנים אימת קא אכלי טרומה משעת צאת הכוכבים, לתני "משעת צאת כוכבים"! – מלטה אגב אורחיה קמישמעZN, הנים אימת קא אכלי בתרומה – משעת צאת כוכבים. וזהו קמישמעZN: דכפירה לא מעכבה. רותניא: "ובא השם וטהר" – ביתא שםשו עבתו מלאכול בתרומה, ואין פתרתו מעכבות לאל אכול בתרומה. וממאי דהאי "ובא השם" יאת השם, והאי "וטהר" – טהר יומא, רותיב [שכן נאמר] במעשה ברasha (בראשית א, ח), והרי שהיום מתח אלה ראוי לפתח תחילת ההלכות אי הци [אמ כ]. סיפא רותני "בשחור מביך שטים, שתי ברך לאחריה, ובערב מביך שטים האמור נכון היה לתני [שים מה] אכן. התנא פתח זבריו בהלכות ה

קראי [שהוא עומד, נמצא בשרהית, פריש מייל] [פריש כל עניין] כר ופירש עניין ערבית.

עתה נפנים לברר את המשך הדברים במשנה. אמר מר [ח'חכט] במשנה שזון תחילה קיימת שמע הוא משעה שהכהנים הטמאים שנטהרו נכסים לאכול בתמורה. ואולם, שעה זו שבה הכהנים נכסים לאכול בתמורה אינה צין זמן מוגדר כלעצמו, ומכלדי [הרין] הכהנים אימת קא אכל' חתין הם אוכליים] תרומה? — משעת צאת הכוכבים, ואם כן לתני [שישנה] במפורש: "משעת צאת הכוכבים"! ומשיבים: אכן, לקביעה זמן קריית מעם פשטוט היה יותר לומר שהוא זמן צאת הכוכבים, ואולם על ידי סגנון זה המלה אגב אורה היה ממשמע לון [דבר נוסף בדף א'גב] — הנהנים אימת קא אכל' [ນמתי הם אוכליים] בתמורה — משעת צאת הכוכבים. והוא קמешע לון [ודבר זה השםעו לנו] אגב כך חידוש הלכה שכפירה מעכבה [איינה מעכבת]. שאף שכבר טבל הכהן לטהרותו, מכל מקום חיב הוא עדין להבייא קרבן מיוחד לכפרה, וכל עוד לא הבייא עדין לא גיעי איפוא לטהרה שלימה, וכך על פי כן מותר לו כבר לאכול בתמורה. הדיווח זה המובא במשנותנו בפרק א'גב, מתחפר בבריתא בשלמותו, כשהוא רשות מלשון הכתוב. בדתניה [כפי ששוניינו בבריתא]: נאמר בדיני טומאה "נפש אשר הגע בו וטמאה עד הערב, ולא יכול מן הקדשים כי אם רחץ שרו במים. ובא השם וטהר ואחר יכול מן הקדשים כי לחמו הו" (ויקרא כב, ז), ויש למלוד מן האמור "ובא השם וטהר" שדווקא ביאת שקייעת) שימוש היא המעכבותו מלאכול בתמורה, ואין כפרתו (הבאת הרכבותו המכפרים) מעכבותו מלאכול בתמורה. ודנים בראייה המובאת בבריתא:ommeh, מנין]. שהאי [זה] הכתוב "ובא השם" פירושו ביאת השם, שהיא שקיעתה המלאה, ולכן "וטהר" יהא משמעו טהר יומא [נטהר]. שיבוא השם, והוא האור נקי, ויראו הכוכבים (ורה' ג'), והימים "ובא השם וטהר" הן ביטוי אחד ממשמעו שקיעתה המלאה של השם.

וְרֹחַ הַהֲלָבָה

פודריה ההלבנה
ושחרר מברך... ובמערב הקורא קריית שם מברך לפניה ולאחריה. ביום מברך
ותה ברכות לפניה ("יעזר אורה", "אהבת עולם"), ואותה לאחריה ("גאל ישראל") וביליה
ברוך שמיים לפניה ("המעיריך ערבים", "אהבת עולם"), ושתים לאחריה ("גאל ישראל",
או "ישראל"). קרא קריית שם בלא ברכותיה — יצא רדי חבות קריית שם, והוחזק
וירואו האברחות בלא קריית שם. ובתב השוו: נוראה לי שטוב לחזור ולקרות
קריית שם עם הברכות (רבם ס' א' אהבה שם פ' א' ה'). השו' שם ס' א-ב.
שם רלו, א).

ר' נבון
 איני בעית אימוא יליך מבריתתו של עולם לכארה ההסביר מספק מכל הצדדים ולא צורך בתוספת הוכחה. אך לא כן הוא, כי קיימת מחלוקת (בפרק ב' במסכת זו) אם מונחים כוונת הכתוב "ודברת בם..." ובשכבר ובוקמן" היא באמת לקריאת שמע בלבד, ובמיוחד, ובדבר תורה בכלל. ואולם, אם נחיזק בשיטת השניה, שבוי אי אפשר להסתמך על הוכחה זו מושבchner ובוקמן". ושותם כך הובא הסבר שני, שבכל אופן יש להקדימים את עדרוב לבוקר (פנ' יהושע).

מסורת הש"ס
ד. שבת לד.ב. נדה מג.א.

גרסאות

ענין ובני אדם וכי
בכתבי: דבני אדם בערבי
שבתוות היינו עניות.

מכאן שיטת חכמים היינו [זהה] בדיק שיטת ר' מאיר, ומה היא איפוא המחלוקת ביןיהם? אלא על כן יש לדוחות את מה שאמרנו, ולומר כי שמע מינה [למד מכאן] שענין הוא שעורא [שיעור אהן] להוד וכחן הוא שעורא [שיעור אהן] להוד. ואולם הדברים אלה היו מbestosים רק על הנחה כי "ענין" ו"בני אדם" להוד. ואפשר לדוחות את המשקנה והם, ואפשר מבעוד יומם טובלים —

לילה, ולין לפק סוד — קילס טיס מספק. משעה שהכהנים טובלים —

סידי קודס אין כספותם כליאת צמץ. וכי

טמאין ג'נמס מליקון" (ל.ה.) דמן בטוליה קודס אין כספותם מעט. ולהלא

הנחים מבעוד יומם טובלים — ר' יוסד נטעמיה, לדמל ג'נמא מיניהם טעמיה, מיל קודס אין כספותם, כדי מילן חמי מיל קודס נטעמיה קרוי ג'נמא מיל טובלים, וכי פק. אכן טבילים דמקמי כספותם, וכי ענין טבילים. ולקמן מפלצת מהי מלאל נס רבוי. מיל טובלים נגנסין להסביר — לחם לדמל: מיניות סולן, ומיל דמלמי: צאנטום. מלל מקומות מלהובר טול (לכטום). והי מנייחו מאחר — (לכטום) דעתי דעני קודם, גלסין: אי סלקא דעתך רבי אליעזר — ג'נמא רבי חניא היינו רבי יוסד מסלן מלי מיל לפאי כספותם דליי יסודה מסלן מלי מיל לפאי קחת אכלפיטים, ודליי יוסי כסוף עין לפאי קחת אכלפיטים, ורבי מלח לרבי יוסי סכין ליה, ולי עבאל מקמי סכי — סמין מסקה טול, ומין צכינה קיין זיה.

משעה שקדש היום בערבי שבתות, דבורי רבי אליעזר. רבי יחשע אומר: משעה שהכהנים מטוחים לאכול בתរומתן. רבי מאיר אומר: משעה שהכהנים מיל טובלים לאכול בתרומתן. אמר לו רבי יהודה: והלא כהנים מבועוד יומם טובלים! רבי חניא אומר: משעה שרוב בני אדם נכנסין להסביר. ואין אמרת ענין וכחן חד שעורא הוא — ר' יוסד חניא קידם רבי יחשע!

אלא לאו שמע — ר' יחשע אמרת ענין וכחן חד שעורא הוא

מיניהם: שעורא דענין לחוד, וشعורא דכחן לחוד,

שמע מיניהם. هي מנייחו מאוחר? — מסתברא דענין מאוחר, דאי אמרת דענין מוקדם — ר' יוסד חניא היינו רבי אליעזר אלא לאו שמע מיניהם דענין מאוחר, שמע מיניהם.

ב אמר מר: אמר ליה רבי יהודה, והלא כהנים

מבועוד יומם טובלים". שפיר קאמר ליה רבי:

יהודה לרבי מאיר! — ורבו מאיר, כי קאמר ליה:

מי סברת דאנא אבין השמשות דיקך קא אמר ניא?

אנא אבין השמשות לרבי יוסי קא אמר ניא. ידא אמר:

רבי יוסי: בין השמשות בהרף עין, זה נכנס וזה יוצא, ואין אפשר לעמוד עליו.

אם אומר אתה כי ענין וכחן חד שעורא [שיעור אהן] בדיק שיטת ר' חניא היינו [זהה], אם כן שיטת ר' יהושע, ומארת שmobאות שית הדרעות יחד, ברור כי שני שיעורים אלה אינם זמינים! אלא לאו שמע מינה [חאים לא תלמוד מכאן] כי שעורא [השיעור] של כחן לחוד, ומארת שאין כל ערעור להוכחה זו והפעם, מסכימים: אכן שמע מינה [למד ממן]. ולאחר שהחלתו כי שני שיעוריו של ר' יהושע והתשובה היא כי מסתברא [מוסתב] לומר של "ענין" מאוחר יותר. שכן אי אמרת [אם לאו שמע מיניהם] כי של ענין מוקדם יותר, הלא אי אפשר להקדם שיעורו של ר' יהושע. אלא אם כן מזקיקים בשיטה של הילאה מתחילה עם השקעה, אז לאורה שיטת ר' חניא היינו [זהה] בדיק שיטת ר' אליעזר. אבל לאו שמע מינה [למד ממנה].

ב שניינו כי אמר מר [זהה] בברית שזמן קראת שמע של ערבית לשיטת ר' חניא היינו [זהה], אם כן שיטת ר' יהושע, ומארת שmobאות שית הדרעות מאיר: והלא כהנים מבועוד יומם טובלים! והלא שפיר קאמר ליה [זיה] ר' יהודה לר' תשובת ר' מאיר קשורה במחולקת יסודית בקביעת תחילת הלילה. לאחר השקעה מתחילה שעת דמדומים, שאינה לא יומם ולא ליליה, וקיימה מחולקת תנאים בקביעת שיעורו המדויק של זמן מסווק זה הקורי "בין השמשות". לועת ר' יהודה (וגם לדעת ר' נהמיה, החולק לעלייו בפרטם) נמשך זמן זה שעיה ארוכה לאחר שקיבעת החמה. ואילו ר' יוסי סבור כי "בין השמשות" הוא קטעה של זמן, החל מיד לפני צאת הכוכבים, שהיא תחילת הלילה. ר' יהודה הקשה על ר' מאיר, שמאחר שהכהנים טובלים לפני בין השמשות, ועודليل עליה לחכות עד שעיה ארוכת. על כך אומרים כי ר' מאיר היה שמיין טובלים לפני בין השמשות, והוא שמיין טובלים לחכות עד שעיה ארוכת. ר' מאיר הכי קאמר ליה [זיה] ר' יהודה: מי סברת דאנא [חאים סבורה אתה כי אין] על בין השמשות דיך קא אמר ניא [שלאן], כשיתוך אומר אני את דברי? אנא [אני] על בין השמשות של ר' יוסי קא אמר ניא [אמורתי]. ולדעתו בין השמשות בהרף עין, זה, הלילה — נכנס, וזה, היום — יוצא, ואילו אפשר לעמוד עליו מפני קטנותו, והשעה שהכהנים טובלים בה (לשיטה זו) הריה ברגעים הסמוכים לצאת הכוכבים שהוא הזמן הנחשב כבר כלילה.

השיטה שבסוד ההלכה			
	פסק ההלכה	החכם	השיטה
היליה מתחילה עם השקעה, וירוש "ובא השם" — בית אוורו, תhilat shekuyat hashem.	משעה שקדש היום בערבי שבתות	ר' אליעזר	כהן
היליה מתחילה מצאת הכוכבים, "ובא השם" — בית שימוש, גמר שקיעת המשמש.	משעה שהכהנים מטוחים לאכול בתורומת	ר' יהושע	נענין
ר' יהושע בהקרמת רגעים ספורים, של טבלת הכהנים.	משעה שהכהנים טובלים	ר' מאיר	בני אדם
ڌיה מוחלטת של הקשר בין השקעה וקראיית שמע. זמן שכiba נקבע רק לפני הרגעי בני אדם.	משעה שענין נכנס לאכול פהו במלח	ר' חניא	כהן
ר' חניא. אולם זמן השכiba נקבע על פי רוב בני אדם ולאו דווקא הענינים.	משעה שרוב בני אדם נכנסים להסביר	ר' אחא	הכמים

דעתו החכמים שהובאו בבריתא ומקורות הפנימי של פסקי ההלכה שלהם, לפי פירוש רב האי גאון.

המקור	החכם	השיטה	הסימן בगמרא
משנה	ר' אליעזר	כהנים נכנסים לאכול בתורומת	כהן
בריתא		כהני נכנס לאכול פהו במלח	נענין
תוספות	ר' מאיר	משבini אדם נכנסים לאכול פהו בערבי שבתות	בני אדם
		משהכהנים זכאין לאכול בתורומת	כהן

ההוכחה הראשונה הייתה זיהוי ענין ובני אדם, ומילא הרכחית חולקה בין ענין וכחן.
ההרכחיה הייתה הפרדה בין ענין ובני אדם ולכך אפשר זיהוי ענין וכחן.

להזכיר את זמני הקראייה לדברים המשותפים והולכים עם שינוי אורך היום והלילה, ואילו קביעת זמן על ידי שעת איננה גמישה עד כדי תיאום עם שעת השכiba והקומה" שבכל עת ועת.

קביעת מונוי קראיית שמע קביעת זמנים מהנחים אשר כל החכמים מנסים לחתה בה סימנים שונים, מעוררת את השאלה: מפני מה לא השתמש אף אחר מהם בהגדרת זמן קראיית שמע על פי השעות (וכפי שנראה להלן השתמשו בשעות לצרכי מדידת הזמן). ועיקר התעם: הרצין

ערוגרים

קשה דרכי מאיר אדרבי מאיר — נעלם חמי מדים נכנין בערבית הוא מזמן שהכהנים טובלים לאוכל בחורמותם. ובתוספתה שניו משמו כי זמנה הוא משעה בני נסכים לאדם נכensis לאוכל בערבי שבותה, ואם כן קשא [קשה] מרבוי ר' מאיר על דברי ר' מאיר עצמו! ומשיבים: תרי תנאי אלבאה

א קשא דרכי מאיר אדרבי מאיר! — תרי תנאי אלבאה
כלומר, שני תנאים תלמידי ר' מאיר הולקים בשאלתנו זו, וכל אחד מהם ייחס לרבו דעה אחרת. וכן קשא [קשה] מדברי אליעזר ר' אליעזר על דברי אליעזר. ואיבעית אימא: רישא לאו רבוי אליעזר היה.

ב "עד סוף האשמנורה". מי קסביר רבוי אליעזר? מי קסביר שלוש משמרות הויליה — לימא "עד ארבע שעות"? ואילו קסביר ארבע משמרות הויליה — לימא "עד שלוש שעות"!
לעוזם קסביר שלוש משמרות הויליה, והא קMESSMU ל"ז: דאיKa משמרות ברקיע ואילא משמרות בארא. דתנייא, רבוי אליעזר אומר: שלוש משמרות הויליה, ועל כל משמר ימשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושותאガ בארי, שגנאמар: "ה' ממרום ישאג וממעון קדרשו יתן קולו שאג ישאג על גוהו". וסימן לכך: משמרה ראשונה — חמור נזיר, שניה — כלבים צועקים, שלישית — פינוק יונק משדי אמרו ואשה מספירתם בעלה. מי קא חשיב רבוי אליעזר? אי תחולת משמרות קא חשיב — בביה אפל ולא ידע זמן קריית שמע אמרת,

קשה דרכי מאיר אדרבי מאיר — דלא מצי למיר בערבותה חד שעורה אדם ננסן וכחן חד שעורה הוא, אדם כן — רבוי מאיר הינו רבוי אחאי, לפירוש רשי"ש פריש: שרוב בני אדם נכסין לחשב, דהינו בערב שבת. וגם כן לא מסתברא למיר בערבותה אדם מהריין כל כך בערבי שבותה כמו בזמנם שהכהנים טובלין, דהינו מבعد יום קודם העבר משם.

קשה דרכי אליעזר אדרבי אליעזר — דלא מצי למיר משך הימים וכחנים כנסין לאוכל בערבותה חד שעורה הוא. דאס כן — רבוי אליעזר הינו רבי יהושע. למאן דגни בית אפל — ואם תאמר: והלא רבוי אליעזר בעי (ברכות ט, ב) עד שיכיר בין תכלת לכרתוי בקריות שמע של שחורת! ויש לומר: מכל מקום, כיון שידע מתי יעלה עמוד השחר, קודם שיקום ויזמן עצמו, כבר הגיע אותו עת.

קשה דרכי אליעזר אדרבי אליעזר — דלא מצי למיר משך הימים וכחנים כנסין לאוכל בערבותה חד שעורה המשורה הראשונה סימנא סימן למה? ואם אמר כי את כדורכים יענה אל כל יוшиб הארץ" (ירמיהו כה, ל), ולפי שנזכר בפסוק זה שלוש פעמים שורש המלה "שאג", הרוי זה מרמז לשולש שחגות. וסימן לדבר לחילופי משמרות שלמעלה: שינויים גם בעולמינו, במשמרת ראשונה החמור גוער, בשנית הצלבים, צווקים (נובחים), בשלישית, כבר מתחילה האנשים להתחערר, ותינוק יונק משדי אמרו, ואשה מספירתם (משוחחת) עם בעלה. מי קא חשיב, וכי תימא: אחרונה לא ציריך, למא נפקא מינה — למייקרי קריית שמע למאן דגני בביה אפל ולא ידע זמן קריית שמע אמרת:

"ה' ממרום ישאג וממעון קדרשו יתן קולו שאג ישאג על גוהו". וסימן לכך: משמרות הוא [הוא] הלילה, למא [שייחר] אם כן ארבע משמרות אמר [מה מה] במנпросה עד שבר [בנין] קסביר [אמון] ר' אליעזר אמר: "עד שלוש שעות"! ומשיבים: עד שלוש שורות המשמרות [השורה הראשונה הינה, כי שמעו מורה עליון, חילוקת הצבע בשעות השחנות ננסים לאוכל בחורמותם, היא אינה מדברי ר' אליעזר ווקח ח齊ה השני של ההלכה, "עד סוף האשמנורה הראשונה", היא הא שורה השנייה של ההלכה. ואילו קסביר [אמון] ר' אליעזר אמר: "עד ארבע משמרות מה שמע בערבית משעה להבחין שהשיטה השניה במשנה שקוראים את שמע מדברי ר' אליעזר ווקח ביסיס בהי המצעיות של אז. לאחר ואת שעת המשמר שבלילה, חילוק הווים ל-3 ואילו אצל הרומים הייתה החלוקה ל-4 ומשום הייתה שני שיטות אלה קיימות, צרך היה לביר מון המקרה כיצד היהת חילוקת המשמרות בישראל בימי קדם.

מסורת הש"ס
א. עירובין לא. מחות
ז. ז.א.

גדשות
עד שלוש שעות... ארבע
שעות. בכתיבים: עד רבעית
הלילה... עד שלישית
הלילה. דאייא שלוש משמרות
ברקיע וכי בכתיבים וכן גם
בראי"ש: מילתה אגב
אורחיה כא משמע לו, כי
הכי דייא שלוש משמרות
בראעא הוי נמי איכא
שלש ברקיע יש גורסים
בראש (וואר עופ רשי' כא)
להיפך.
יממא הוי בעי' ובכתיבים:
צפרא הוא.

החרים

מנין האשמרות
האשмарות הינה, כי שמעו
מוריה עליון, חילוקת
משמרות הצבע בשעות
הלילה. למולוקת רבי נתנו
ורבי (הלו גב) נבנין זה היה
בבסיס בהי המצעיות של אז.
הашמנורה הראשונה, היא הא
אחר ואת שעת המשמר
שבלילה, חילוק הווים
ל-3 ואילו אצל הרומים
הייתה החלוקה ל-4 ומשום
שהיו שני שיטות אלה
קיימות, צרך היה לביר מון
המקרה כיצד היהת חילוקת
המשמרות בישראל בימי
קדם.

תוספות

קשה דרכי מאיר אדרבי מאיר — דלא מצי למיר בערבותה חד שעורה אדם ננסן וכחן חד שעורה הוא, אדם כן — רבוי מאיר הינו רבוי אחאי, לפירוש רשי"ש פריש: שרוב בני אדם נכסין לחשב, דהינו בערב שבת. וגם כן לא מסתברא למיר בערבותה אדם מהריין כל כך בערבי שבותה כמו בזמנם שהכהנים טובלין, דהינו מבعد יום קודם העבר משם.

קשה דרכי אליעזר אדרבי אליעזר — דלא מצי למיר משך הימים וכחנים כנסין לאוכל בערבותה חד שעורה המשורה הראשונה סימנא סימן למה? ואם אמר כי את כדורכים יענה אל כל יוшиб הארץ" (ירמיהו כה, ל), ולפי שנזכר בפסוק זה שלוש פעמים שורש המלה "שאג", הרוי זה מרמז לשולש שחגות. וסימן לדבר לחילופי משמרות שלמעלה: שינויים גם בעולמינו, במשמרת ראשונה החמור גוער, בשנית הצלבים, צווקים (נובחים), בשלישית, כבר מתחילה האנשים להתחערר, ותינוק יונק משדי אמרו, ואשה מספירתם (משוחחת) עם בעלה. מי קא חשיב, וכי תימא: אחרונה לא ציריך, למא נפקא מינה — למייקרי קריית שמע למאן דגני בביה אפל ולא ידע זמן קריית שמע אמרת:

הדברים במעט מיוחד (במי שין בבית אפל), במיוחד בשאן וזה בהתאם לשיטת ר' אליעזר עצמו בקריאת שמע של שחורת (תוספות). ומטענים אלה, וגם מתרח המשכם של דברי הגמרא, היו מפרשים ובין שפירושם הלו כטינונים סימלים לשכבה השונות של הגלות, המשולהليل.

אורח ההלבלה
ועל כל נשמר ונשמר ישב הקדוש ברוך הוא ושותאג בארי וכו' בוגר חולפני המשמרת שלמללה בהם שאג הקדוש ברוך הוא על הורבן הביב, ראיו ליראי ה' בשעות אלה, שכן לפניהם רצון וכורין, להתחנן לפניהם רצון וכורין, למייקרי [לקרואן] קריית שמע למאן דגני [למי שוכח] בביה אפל ולא ידע [ואינו יודע] זמן קריית שמע אמרת (מתה הוא). שהישן בביה אפל אין רואה את תחילת אור היום, ولكن ניתן לו סימן,

עד סוף האשמנורה הראשונה האשמנורה המשמרות, הם החלקי הלילה בהתאם לחולופיהם של הנשמרות השונות, שהם משמרות המלכים האמורים שירה במורים (רש"י). אף בארץ על פי הערךן: מלכובת דארעא בעין מלכובת דרקיעא = מלכות הארץ בעין מלכות הרקיע. להלן ברכות נח, נגנו במלכויות שונות משמרות צבאים בלילה.

וסימן לדבר משמרה ראשונה וכו' אין לומר שישmini המשמרות הם דוקא ברגע מסוימים אחד אלא נמשכים הם, לסיוגין, במשך כל זמן המשמרות. ומשום כך היה מקום לברר מה הוא המן בו סימני אלה בולטים ביותר (פנ''). ואיבעית אמרה בולחו וו' יונת תירון נסף והמשמרות שבריתרין הראשון, שכן קשה להניה שישmini האשמנורה ינתנו בצהרה לא אחת — לסופ משמרה אחת, לתחלת השלישית וכו'. ומצד שני גם בהסביר השני יש קשי, שכן הוא מעמיד את

מסורת הש"ס
(נימוק זה) ברכות מגב.
נת כג.א. קל.א. פשחים
ג. בפ.א. ר'יה כד.ב. גיטין
ב. ב'ימ לח.א. עח.א. ב"ב
ב. חולין מד.ב.

גראסוט

לְבָנִים בדפסים
שוננים ובכתבי היגיינה:
לֵי ושותנתה עיי'
נזרורה.
מַתּוֹן לֵי בריש ובעוי
בראה מרשיין, מילימ אליה
ונורתו.

אֶשְׁמִיה הגדול מבורך
פסים היינמים ובכיתמי:
אֶשְׁמִיה רַבָּה מברך
סיכון הקדיש.

אֲרִשָׁמָה

יאו יוסי בן חלפתא, מגולי יימות המשנה, ורשות דבריו רבר טספთת תנאים כלשהם. חי בדור שלפני ימי נבון, המכונה אבא לפטאות, הנחש באך הוא המכמי ר' הו, ומשפטתו, לפי מסורת כתות, מתיחסת עד לבני יונדרכ. ר' יונדרה ור' שמעון בר יוחאי – ר' יונדרה ור' יוחאי הילצון התלמודית מרכז יצירתו של ר' יונדרה. כל אותו הדור. בשיטותו ה ר' יוסי מתו זעיר ונמנע לשלמה קיצונית לכל צד. בשל קומם, כנגד כל חבריו. וכלל ע' הוא בהלה ר' יוסי יוקוט עמו' ועל כן הלהכה בעיה הלהכה כמותו בכל ירושלים, וכך נודע תמדוי. ר' יוסי שגדל היה ר' יוסי הילצה, כן היה מפורסם יסידתו. מעשים רבים וחויפות בלימוד על צניעתו, יוסי היה נראה מסדרו יקירה של קובץ ברייתות על ר' ימי ישראל "סדר עולם". קום מגוריו במושב שנים רבות היה בעיירה גבליל, ואומנותו תהה בעיבוד עורות.

כיוון שאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק ממשדי אמו כבר נסתהימה המשמורה האחורה בלילה. ואו ליקום ולירקי (יעמוד מימיתו וירקאר) קריית שמע. אמר רבי יצחק בר שמואל משמיה (משם) של רב: בן שלש משמרות הו (חוץ) הלילה, ועל כל משמר ומשמר יוישב הקדוש ברוך הוא ושואג בארי, כי עבדות המקדש היהת קשורה בזמני המשמרות (תורהא"ש), ואומר: "אווי לבנים שבעוותהיהם ההרבתי את ביתך ושרפהתי את היכלי והגלויתים לבין אומות העולם".

ג' עם הזכות ממשמעותם העולינה של זמיינישמרות הלילה מובה מעשה בהקשר דומה. תניא [שנoria בריתחתא]. אמר ר' יוסי: פעם אהת היית מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה כיין דאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק ממשדי אמו - ליקום ולירקי. אמר רבי יצחק בר שמואל משממייה דבר: שלש משמרות הו הלילה, ועל כל משמר ומשריך יושב הקדוש ברוך הוא ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא וושאג פארוי, ואומר: "אווי לבנים שבעוותהיהם ההרבתי את ביתך ושרפהתי את היכלי והגלויתים לבין אומות העולם".

כִּי שְׁנָעֵב וְאַיִן בֹּו דִּירִים) אָחָת מְחוֹרֶבֶת בְּצָאתִי מִן הַחוֹרֶבֶת הַתְּגֵלָה לִפְנֵי כִּי בָּא אֲלֵיכָו הַנְּבִיא זָכוֹר לְטוֹב וּשְׁמָר (הַמְתִין לֵי) עַל הַפְּתַח שֵׁל הַחוֹרֶבֶת, (וְהַמְתִין לֵי) עַד שִׁסִּימָתִי תְּפִלָּתִי. לְאַחֲר שִׁסִּימָתִי תְּפִלָּתִי אָמַר לֵי: אֲלֵיכָו בְּדַרְך שְׁפּוּנוֹם אֶל הַרְבָּה: "שְׁלָום עַלְיךָ, רַבִּי". וְאַמְرָתִי לוֹ: "שְׁלָום עַלְיךָ, רַבִּי וּמוֹרִי". כַּתָּשׁוּבָה: "שְׁלָום עַלְיךָ, רַבִּי וּמוֹרִי". וְאַמְרָתִי לוֹ: בְּנִי, מִפְנֵי מָה נְכֻנָת לְחוֹרֶבֶת זוֹ? אָמַר לֵי: קִיה לְךָ לְהַתְּפִלֵל לְחוֹרֶבֶת! וְאַמְרָתִי לוֹ: מִתְּגִירָה קִיהִי שֶׁמְאַיְסִיקָו בַּדָּרְךָ! וְאַמְרָתִי לוֹ: מִתְּגִירָה קִיהִי לְךָ לְהַתְּפִלֵל תְּפִלָה נְכֻנָת זֶצְרָה. בָּאָתָה שְׁעָה לְמִדְתִי מִמְנוֹ שְׁלָשָה דִבְרִים: לְמִדְתִי שָׁאַיִן נְכֻנִין לְחוֹרֶבֶת, וּלְמִדְתִי שְׁמַתְּפִלְלִין בַּדָּרְךָ, וּלְמִדְתִי שְׁהַמְתְּפִלֵל בַּדָּרְךָ — מִתְּפִלֵל תְּפִלָה זֶצְרָה. וְאַמְרָתִי לוֹ: בְּנִי, מָה קּוֹל שְׁמַעַת בְּחוֹרֶבֶת זוֹ? אָמַר לֵי: שְׁמַעַתִי בַת קּוֹל שְׁמַנְהָמָת כִּיּוֹנָה אָוּמָרָת: "אוֹי לְבָנִים שְׁבָעָנוֹתֵיהֶם הַחֲרֹבָתִי אֶת גִּיטִיתִי וּשְׁרֶפֶתִי אֶת הַיְכָלִי וְהַגְּלִיתִים לְכִין הָאוֹמּוֹת". אָמַר לֵי: חַיִק וְחַי רָאשָׁךָ, אֶלָא בְּכָל יוֹם וַיּוֹם שְׁלַש פְּעַמִים אָוּמָרָת בָּךְ; וְאֶלָא זֹ בְּלִבְדֵךְ, אֶלָא בְשָׁעָה שִׁישְׁרָאֵל כְּנָסִין לְכָתִי כְּנָסִiot וּלְכָתִי מִדְרָשׁוֹת וּעֲוֹנִין "יְהָא שְׁמִימָה הַגָּדוֹל מְבוֹרָךְ", הַקְדּוֹש בָּרוּךְ הוּא מְנֻגָּע אָשׁוּ וְאָוּמָר: אֲשֶׁרִי הַמֶּלֶך שְׁמַקְלָסִין אֶת בְּבִיתוֹ לְבָנָה, מָה לֹא לְאֶבֶן שְׁגָלָה אֶת בְּנֵינוֹ, וְאוֹי לְהַם לְבָנִים שְׁגָלָי מַעַל שְׁוֹלְחָן אֲבִיכֶם.

- **תנו** ר'בן, מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה: ב' מפני חשד, מפני המפולת ומפני המזיקן. "מפני חשד" – וחותוק ליה משום מפולת!

בשעה שישראל ננסין לבת
 כניסה ולบทי מדרשות ועוגנים באmittה הקדיש "יהא שםיה [שם] הגודול מבורך" (בנוסח הקדיש: "יהא שםיה רבא מביך"). הקדוש ברוך הוא מגנען ראשו, ואומר: **אשרי המלך שמקלסין משבחים** (משבחים) אותו בכיתו כך, כי כשהיה המקדש, בית ה' בניו, היה הקדוש ברוך הוא משוכחה שם בתהילה זו, ועתה בזמנן הגלות מה לו לאב שהגלה את בניו, כלומר, מה רבה היא הרגשת הכאב של האב המגלה את בניו, ואוי להם לבנים ש galon מעיל שלוחן אביהם, ומוסיפיםocab לאב בכדים שלהם (רש"ט).

ד **תנו רבנן** [שנו חכמים]. מפני שלשה דברים אין נכניין לחורבה: מפני החשד של זנות, וכן **מפני המפولة**, שעילוה החורבה להתמודט על הנמצא בה, ומפני **המזיקין** (שדים). ומדובר מדוע נתנו שלושה טעמי שונים בהלכה אחת. ושאלים: מדוע נתן הטעם "מפני חשד", ותיפוק ליה [וותצא לו למד הלכה זו] מן הטעם הפשט יותר "משמעות"?

אורח ההלבה
למודתי שאין נכensis לחורבה אין נכensis לחורבה להתפלל מפני הטעמים שנאמרו בגמרא. ומשום טעםם אלה אף אין להיכנס לחורבה לצורך אחר. (רמב"ם ספר אהבה ונכensis לחורבה אחת מהרכובות ירושלים בעומק הרכבים יש לדאות גם היסודות הפנימיים שבמעשה זו. ר' יוסי היה מhalbך בדרך העין והמחשبة, ונכנס לחורבה אחת לחורבות ירושלים – נכנס למחשبة על חורבן ירושלים גולות ישראל, ונכנס להתפלל לחרובות ירושלים, ובכך כך התגללה לו אליו והוכיחו אותו שאסור老子 ירד להיכנס יותר מדי במחשبة בו (בחורבה) שיש בה פניה מן הדרך הכללית, לאלא ידי להתפלל תפילה קצירה וככלית. ואכן, בחזונו, בנבואה הקטנה הבאה לו לר' יוסי הריהו שומע כי גלות ישראל אינה רק כאבו של עם ישראל, אלא גם הקדוש

ונכונותינו להרבה אחת מהchorobot ירושלים בעומק הדברים יש לראות גם היסודות הפנימיים שבמפעשה זו. ר' יוסי היה מהלך בדרך העין וההשכבה, וככט "להרבה אחת מהchorobot ירושלים" – נכנס למחשבה על חורבן ירושלים ולגולת ישאל, ונכנס להתפלל בדורותיו של הורדון, ולבקש שתיבנה. ובתוך כך התגלה לו אליו הרכובו איזו שאסור לנו לאדם להיכנס יותר מדי במוחשבה כזו (בחורה) שיש בה פניה מן הדרך הכלילית, אלא ידי להתפלל תפילה קצורה וככלית. ואכן, בחזונו, בנבואה הקטנה הבאה לו לר' יוסי הרים שומע כי גלות ישראל אינה רק CABO של עם ישראל, אלא גם הקדוש בחורבה, הריהו מעצער בערים שהוא גם צערו. ויש לנו רקות כי הוא יבנה אף לממענו את

מסורת הש"ס ומماei (ממה, מהיכן) יודעים אנו
 ו. שוחית ט. פתיחתא
 דאייכיר ל. אייכיר פ"ד.
 ילק"ש נ"ז קמא. שם ש"ב
 קסא (בשינויים).
 ז. ילק"ש נ"ז תחתא. שם
 תשען (בשינוי).
 ח. גיטין וב.
 ט. סנהדרין ט.א. ירושלמי
 ברורות פ"א ה"א. אייכיר
 פ"ב. במדבר פטוי. תנומא
 בהעלות. שוחית כב. שם
 קח (בשינוי). ילק"ש נ"ז
 תשען. שם רפו (בשינוי
 שימושה).
 י. ילק"ש נ"ז אלף פ. שם
 קמו (בשינוי).

לשונ

ה**הקסם והאי** המלה "קווצץ" אכן נפתחה בכמה דרכיס. היו שפירושו כאן הכוונה ליג'ומ' "בומו בר". ורונטה האמור: אין הבו, מקום שהאי נמצא בו, יכול להשביעו, והאי חייב לנאת מתחמו ולחשוף לו טרף (האי). והוא שוםים כי קוצץ" משמעו חgap (כברמייט), והכוונה שאין חgap אחד יכול להשביע את האי הגדל (הכוונה שטמי").

הַחֲנִירָם

בנור שכך אי ה' לכתוב [עמ' כ], שכונן
מכלל הכוונות הוא סוג כל'י
הנגינה המכונים "ג'בלים
איילאים". כאשר מותחים
מיוחדים על יגבה חילוק
ומעדניים את הכללי
במיוחד נכו, משמעיים
המיינרים מנוגנות לפי עצמת
הרוח הנושבת. ואם יש
במקום רוח קבועה אפשר
לכון ה' בבל הזה شيئا
בשעת מסויימת, וישמש כעין
שען מערך ע"פ רה"י).

חוליות בור

מתקופת התלמידו
במקומות בהם משמשים
הברורות לאיגור מי גשימים
אי אפשר להסתפק רק במינם
היהודים בירושלים בלבד, כי
חוליות הboro' הראבו במסוביב
לפי הboro' קטנו היא, ואינה
מספיקה. על כן בונים תעלות
ונורוות המגביעים את המנס
הbatis משטו נדול אל הboro'
(ושו'וט. גאנוגיס).

תעלת עתיקה המושכת את
המגמה אצל פזות הבוגר

ובנשך בעבר יום — נאעיליג סיוס קלוי "נֶשֶׁף". הבי קאמר — קלט דמפע לילא. קדום מעולמים לא עבר עלי החותהليلת בשינה — אקולדס לנו סיטי עולם. מתגננים בסוס — עוקן גמלוס כטוטם ממןמן, כסום הום צלטנו נלט לטלט, חלט ממונען. וкли מלט נזאטו קלט "לאודוות נז וגוי".

למחרתם — לוי מלטן כל נמיים כס. זכי גולדין: אי הא כי לכתיב מה נשך ועוד הנשך או מה עבר ועד הערב — חלט גמלו כי הא: מי נטפי הו. נשף ימא מא — קפן וטל, כמו "נטוף מלוכטס" (מניגלס ג, ה), וכמו "הלי צוקל לדטטעל לדספ" (מניגלס ג, ב). ואתא מודכטמים — טרפה" (חולין מג, ב). וכן לכוון הקעה ולכעטיד דרכיו נצעט אמרתו — נפי צלט טיס ודע לכוון הקעה ולכעטיד דרכיו נצעט אמרתו בחזות — אמר אחדו ואמר בחזות. בוגר היה תלוי לעלה אמרתו — ונקזיו נגד פופן, כיוון שאגש חלומות פלטה רום פפוניים מנתקט צו. למלר גאל (געלו במלר נח, ה): לדרע רוחות מאנטזות כלל יוס וויס, סק שעת להרניות כל יוס — מנתקט רום מורה מילך שחממה, וסק מהרניות — רום דלומיים, צומתם פלטה — רום מעליים, וגמאות איזיליה — רום פפוני. אין הבור מתמלא מחולתו — שוקל חילט מזרל נורי ומזרל ומנצלא למוץ — אין ממילן בככן. ה' קען, הס אין מה מלין לענייס בפנינו מוניות ממקס היל, אין לו יילס פלטמס מעל עטמוני. יועצים באחיתופל — ר' יוס סדרן יילו, ווילך ייעטו מנג מנט מנטהים, וטכטט מילך מלמה. ונמלכין בסנדירין — נומלן מסק יאום, כדי תימפלטו עליכם. ושואלן באורים אביתר ושר צבא למלך יואב, אחיתופל זה יועץ.

torsfot

דרוח צפונית מושבת — פירוש: לדה.
זה אמרין בפרק "לא יחפור" (בבא
בתרא כה,א) שהוא מושבת עם כל אחד
אחד.

אתنا איהו ואמר בחכחות – ואם תאמר:
כל מקום ליאו "בחכחות" כמו
שאמרו לו מן השמים, דהא אמרו אמרו
לו! ויש לומר: שלא רצח לומר להם דבר
שלא היה יכול להראות ולהוכיח, אם
ישאלו לו.

אין הבור מתמלא מחוליתו – פירש רשי: אם יחפור ויחזר בו עפרו – לא יהיה מלא. ותימא: אין הנדון דומה בלאויה, שהר לארה אומר להם אלא ליטול מן העשירים וליתן לעניים. אם היה מצווה ליטול מן העניים ולהזור וליתן להם – אז היה דומה למשל! ומפרש רבינו תנש: "מחוליתו" – מביעתו, ככלור: אין הבור מתמלא מן המים הנבעים בו. ובתוטפתא יש: אין הבור מתמלא מחוליתו, רבינו יצחק פריש: שאם תחפור מצד זה והשונךean – חסר כאן. כמו כן, מה שנוטל

על דברי אגדה זו אמר רב יוסף: מא קרא לאורה ז' ואחרי אהיתופל יוזידן בן בניהם... דברי לאראשונה עצה אם לעשות פועלה מוסיימת, שם לדוד גם לאבשלום" (שמואל ב טז, כג) שמדובר ביהה]. ואם משה רביינו שגדודי סימנא הוה ליה [טיטין היה לו] לדעת מתי שהגיגיע שעת חצות לילה, היהת בא רוח עסוק בתורה עד שעלה עמוד השחר. ס' ללו: אדונינו המלך, עמך ישראל צדיכין ללביריו, בדור משל: אין הקומץ משבע עליינו מתמלא מי הגשמי היורדים רק על משלו בלבד. אמר להם המלך: לכו ופשטו ועיצים (מתיעיצים) החכמים באחיתופל אס' לצאת למלחת הרשות (ו)

ושעונים מודוקים ביוור, ולעתם אין ודאות גמורה שכן זו היא שעת חוץ. אמנים נפשם על קבוע על ידי כל שען מה היא שעת חוץ בערך, ואולם חוץותليلת בדיקה האסטרונומי אינה קלה לקביעה. משום כך טובן התמייה כיצד ידע דוד המלך בדיק שעת חוץ הלילה.

ובנטו חכמי ישראל אצלו אין סיפור זה מתאר מצב דברים קבוע. אלא, בהקשר לדברים שועטם בהרבה מחריפות על גורר אחד רחני של דוד הליל (וראא').

ערנביים רוד מונתו לתלמיד הירושלמי מובה פתרון אחר, פשוט מאד, להסבירו הניגוד בין ענייניו פסוקים אלה על פי שיטתו של רבינו:
שומורם בדם במרקירים שונים; לעתים כשהיה סעודה שטעודה מלכויות היה קם בחוץ, ועתה היה מקדים לקום בספק האשומות הראשונה (ירושלמי ברברותין, פ"א וזה אמרנו).

שכיס לא נט' דין. וכן הוא אומר
ל' הפלתי — לרשות, וקדוס לאם,
ול' לילתו. ואבתר אל' אורדים
ונגדתיה עד מלחתה הצעדים ששלל גזימת
לעומת עולמה נו' וטהן לדוק ועולמה נו',
ובגדתיהין ב' סדר עולס', ונמתלה נו' מן
סכלותנו. שכורתיים את דבריהם —
סכלומלייס לנויס קז'יס וגמוריס, פון
פנטמו ולט' ינספו. שר צבא למילך
— נסיך פיניס כבאל מלכיים. מאי
יזואב — נסיך הנשי מלחתה. מאי
קרקרא — לכינוי סי' מלי' נמעלה
מමיטטו ומועלויו — "ערוס כנדי"
— ה' מתכדי נצינה כבאל מלכיים.
אוניריה שחר — צה'ר מלכיים השם
מעילין, והני מעולר חם סטה'. שמא
טטו אצטגנני פרעה — ה' חי'
ודוין לכינוי סקענ' — פס' ליגס יודיעס
קלויון סקעה, ועדיין ה' ננה סמכה,
קאניסים שאגי'ן, ועודין ה' לוי יודע". דאמר מר
טיטו נטה'ו וככט' גדרין. תלייס נגה'י
ארבסר — ליל' צענ' מלקה עט'ר. ידי'
למלה'ת יגיא' הרכע' עט'ר.
מלוכבותם יגיא' בדם — שאגטיס מלה'ת
לו' דס נדה, ה' טמיה ה' טסה', זיט'
מלחות דס טסרו נטה'ה. ובשפיר —
את' קאנצ'ר נו'רים נטו'ו. ייך פטייל צה'ה'ה
ועט'ת עלי' ימי טומלה' ומי טירה, וה'
ונצ'ת עלי' ימי טומלה' ומי טירה, וה'
א' — ו' קמרוקס, ונצ'ת נדה
(נדס כ') מפרק נ. ו' צפי' מיל' מיס
לדס צה'נו הקב' וכל' לנט' נלי' טומלה'
וולדת ומי טורה'ת. ובשלילא — דמן
(נדס כ) : ה'ן צל'ה' נל' ולה, וט'ו' כמיין
ונצ'ת אטל' זוכ' נט'ה, וקו'ין (נדס כ) : ה'ן
וְסִנְיָדָר נל'ו. ומני' (נדס כ) : ה'ן
סכל'ה' פטומה מטפה, וסופה כתולמו'. ו'ז' מי'ין
עלת' וט'ה'ת נל'ו' נל'ות ה' נט' נ' כט'יעול
טומלה' וט'ה'ת. עז'ו' לדת' צל'ה', נט'יק'ה' צ'יס'
כל' צמ'ה' וט'ה'ת, ה' נל'ו' ימי
טומלה' וט'ה'ת, ה' נל'ו'.

תוספות

בנינו זה סנהדרין – מסברא אומר כן. “אבלtero אלו אוורים ותומים כן הוא אומר ובנינו בן יהוידע על החרוני ועל הפלתי”. קלומו: היה

ו' אחר בניהו. אם כן, אביתר השוחט פישיטה פריש רשי". ותימא לפירשו: שוכלים נחרגו בנות עיר מה כהן אחר, לזרמת הקונטרס "בניהם בן יהודע" (בדבריו) [גריש] ובינו תם כדאיთא (בדבריו

השאלה במאמר התבטאה החסידות המיוונית, היוצאת מגדר הגיגי, שעלייה יכול היה דוד להביע ולבקש בשלוחה הגנה מיוונית. דברי האמוראים בענין זה מראים דמות פנימית של דוד המלך כפי שהוא מתגלה במומורי התהילים, דוד המלך בעל תשובה. ועל שני הטענו יחו החמורים הקשורים בהטוא בתישבע ר' באיטול בהלכות בלתי ניעימות מה ששי' בהן כדי להיות משליכן לעומת החטא. לפי שעל יין הוא מרבה לחשות (כפירה על מעשה אויריה) ומkrב נשים אל בעליהם (כפירה על ליקחת בתישבע).

בן יהודע — זה סנהדרין, שכן הוא היה נשנהדרין, אבל אמר בכתוב זה — הרי אלו אוורים ותוממים, שכן אביהם בן זימילך הכהן היה מומונה על השאללה באורירים ותוממים (עיין שמואל א כג, וכן בן הורקנוס בן יהודע בן יהושע הסנהדרין). ובן הורקנוס אמר באשר להפקודו של בניו בנהנחו בן יהודע על הכרתי ועל פלטאי" (יעיין שמואל ב כ, כג).

מה נקרא שם של הסנהדרין רתרתי"ו"פלטאי"? נקראו שמותם של שכורותם דבריהם ומחליטיהם אלולות פסוקות, ופלטאי" — מופלאים בדבריהם וכוחם. האש הכרתי והפלטי הריהו ראש ננהדרין. והרי לפי סדר הפסוק, דם יועצים באחיתופל ומלכים מומדור ברואים ושולאים באורים ותוממים, ק"ה אחר כך "שר צבא למלה" — שלו נתנו הפקדות מומדור בר אדא, ואמר לה צבאות צבאו של רב אידי: מי קרא נמה מתרובם ממן ניתן למדוד על ק"ה יצחק בר אדא, ואמר לה צבאות צבאו של דוד הילדה עורה הנבל וככר ניראה שחדר" (תהלים נז ט), והתפרש: עורה כבודי שכבר עודר הנבל המנגן, ומעתה צריך אני לעסוק בתורה עד השחר.

זירא אמר פרטון אחר לשאלת התהנערורה בעניין קביעה וכן חצotta: שהה לעולם הוה ידע [היה יודע] שעת החצotta, ודוד נמי הוה ידע צו נכו היה יודע. ושואלים: וכיון זוד הוה ידע נכו מה לה ליה למיימר "בחצotta"?

טעו אצטאגני פרעה וינו, דאמר מ"ר: בילמד לשונך לאחת עורי משנתיה. — מה לה ליה למיימר "בחצotta"?

רב אשי אמר: בפלגא תתבדה ותאחד. אבביסטר קאי, ותכי קאי, בקדוש ברוך הוא, למא קאי, אני יוצא בתוך קאי, וכיון זוד הוה ידע נכו מה לה ליה [לו? ומשיבים: הכנור המשמש אותו כדי לאחטוורי משנתיה התהנערורה משנתה]. וכן גם במקרה, אם תאמר: וכיון שמשה הוה ידע זוד הוה ידע [לו? ומשיבים: בלבון "בחצotta", ולא אמר בלבון "בחצotta"] — טעם הדבר, משה יטעו את גוינו ברוביוות אצטאגני פרעה, ויחשוב את שעת הלילה מוקדם יותר, ומשום

מר "אני יודע", שמא תבהה ותאהן. אש"י אמר: קושיה זו מיסודה מה, כי משה וברינו בפלגא אורטה גליסר נגהי ארבסר הוה קאי [בחצות הלילה של שילש עשר או רבבעה עשרה, היה עומד] כשאמר דברי נבואה זו, והכי קאמר [וכך אמר] שהה לישראל, אמר הקדוש ברוך הוא: למהר בחצות הלילה כי איזידנא [כמו שענה זו] בשעת חצות אני יוצא בתוך מצרים, ונמצא כי בחצות" אין שמעו בערך בחצות, אלא השוואה - בשעת חצות כזה. ועוד בענין דמותו של דוד המלך. נאמר: "לדור, שמרה נשוי כי חסיד אגני" (תhalim פ', א-ב). ווננים לוי ור' יצחק בפיורשו של פירש מה שモולטת עליו חובתו. חד אוזד מהם אמר: דבוי דוד על חסידותו מה רבונו של עולם, וכי לא חסיד אני? שהרי כל מלכי מזורה ומערב קום להודאות לך" (שם קיט, סב). ואידיך [זהחכם האחד], אמר, כך אמר הרוי כל מלכי מזורה ומערב יוישבים אגדות בכבודם, ואילו אנו אנשי ההרה, והיו ידי מלוכלותם בדם אשה לדעת אם הוא דם טמא ונדה היא, ועוד אם הוא נחشب לוולד, ובשליא, "לבוש" העור שהוליד נולד בו, ושל מנת להגדיר את מעמדתה של האשה, אם טמאה היא אם לאו (ועיין ויי) שת עשיתידי לטהר אשה לבעלה, שאם מטהר החכם, לאחר העיון בר סטיפח אהבה וחיבקה ואף מרבה ומוסיף נפשות בישראל (הריא"ף). ולא עולם את כבוד המלך, אלא כל מה שאני עושה, אני נמלך בمفיבשת רוחן.

רְבָרִם

שומרה ופושע בוחן אנו הרגינו "שмарב ופושע בוחן אנו" ובורב גאנזובו אמר אא יייזען בניהו בן יהוידע על הפלתי פסוק זה אינו בוגעמא, ובמקרא לא נאמר אא יייזען בניהו בן יהוידע על הפלתי אא יייזען בניהו בן יהוידע היה ראש הסנהדרין (כמוכן מהפסוק בספר שמואל), אף בנו יהוידע בן בניהו בן יהוידע היה ראש הסנהדרין, ומכאן ניתן ללמד ממהקרו בדבריו הדמים "אחרי אחיתופל יהוידע בן בניהו" שבר הוא סדר הדברים שאחרי אחיתופל נמליכים בסנהדרין (גאנזובו אמר).

ג. מסורת הש"ס
ה. ליק"ש תורה קבועה (בשינויו).
ג. מסכת ד"ז זוטא פ"ג.
ה. ילק"ש נ"ז תולדת.
ט. ילק"ש שם תרעוע.

לשות איצטגניניגס
משמעותה של המלה זו מובנת מתחום הענין, כי האיצטגניניגס או איסטגניניגס) הם החווים בכוכבבים, מכשפים ווудויי חכמתות נסתרות.

מיורה של המלה אינו ברור, וחוץ שהצטער את המקור במלון היוניות σταγωνάς – שמשמעותו – המכוסה, נסתור, ואם כן יהא פירוש המלה בהשאלה – העויסקים בנסתות ובדומה. יש סברים, כי המקור הוא תאגדוניאס (תליגניט), שפירושה – מכשפים.

וושטי"ד מון הצלבתיות

מסורת הש"ס
ה. ילק"ש נ"ז ב קמבר
(בשיטו).
ו. ליק"ש נ"ז תשי (בשם
רבי).
ז. סנהדרין צח. ליק"ש
תורה קלה. שם נ"ז תש.
ביר פעי (הרעינו) מגילתה סוף
וישלח. ח. (הרעינו) מגילתה סוף
וישלח.
ט. סנהדרין צח. סותה
לו. א.

גרסאות

مكان אמרו חכמים
במקבילות: אמרו מעתה.
ערוא במקבילות:
בימי ערוא במקבילות:
בבאה שינה בימי ערוא
בבאה ראשונה בימי
הירוש.

לשון

mai קרא
הפרוש המילולי הוא: מהו
מרקאה? ככלור, מה הוא
הבסיס במקרא לדבר שאמרו
חכמים. כrangle משפטים
בביטוי זה מנת לציין
ראיה בדרכ רמז המצוייה
במקרא לדבר שלכאורה
נראה שהוא רק מדברי
חכמים.

תנא
פיישו המילולי: שנה. וזה
הביטוי הבא לפני ציטוט
מתוך תוספთא אף כי ייתכן
שהובא תוספთאали בלא
לה ביטוי זה. התוספთא הוא
קובץ דברי תנאים, אשר
בחשבותיו שני היא לשונתו
עצמה. ומשום כך גם סימנה
של התוספთא מומע הוא,
נראה שתוספთא מומע הוא
תמיד היא המזוהה בקובץ
התוספთא והיווד, פעמים
שהיתה שייכת לקביצם
אחרים שעלה מעתנו.

נקוד

לְזִגְגָּא

הnikud על המלה "לולאי",
מתוך ספר תנ"ך עתיק
הנקודות המופיעות במקומות
שווים בספר החנוך ממצאות
אף בספר התורה (להלן
מנוקד), ובכל מקום שיש בו
נקודות אלה שקיימים לעינו
ולדרשה. בדרך כלל מבנים
שים בណוקד מושם חותם הכתובם,
וחיעו הבעת פקופק בהם
מאיזחו טעם.

נקוד

יפה דנתי? יפה חיבתי? יפה זכית? יפה טמאתי? –
כלכלות טומקה ונארה. מפיבשת – [מפני עצם], צגלי כלכל ציון
פה קיס צעם לדוד, שפניות צביס טעה ווועה ווועה לו: טעה. לפיך
רב יהושע בריה [בון] של רב אידי: מאי קרא [מהו הכתוב] המרמז על
– צוות קיס דוד מקניין עמו – וכשה יתנו לנו אלא דניאל קר – "אדורה בעדריך גנד מלכים ולא אבושים" (תהלים קט, מו)

שםו – נמקוס לאן חומר (עמו)
ב' ג': "ומצנכו כלאנט למיגל לאט
ונלען וו", וכמקוס לאט הויל: "ויאנין
ליילן גאנגל", דכרי סיינס (ל' ג').
שהיה מכלים פנוי מפיבשת – לא
הן – ממלט לאן לריך, ציס לאן
נאולוות. לולא האמנתי לראות
בטוב ה' – נכל ערדי מילתקן,
כמו צאנמי: "על גוטוי טיס מסקפת
נאמל ס' לאט לך ענדז" וגוי (עמו)
ה' ג'). נקוד על לולא – לדויש
לאט ניקוד אטיל ממעט לאט
ממעט כלמות, נוואר צעל דער צויר
סיס נו לילומ טווכ. ס' "לולאי חס וו" סיס
ה' ג', כמו: "לולאי חס וו" סיס
לי" (רכחטת ג'). שמא יגורום החטא
– מירען טו: עulos מוקט פיזו
צטום פמי, וס אספוק צילו ליס ילה
געוג ס' – נכל שESIS ילה שמול טוואג
וירטוס אטעל מלילות טוואג וירא
יעקב – שמול לאט גאנטס מעטלוי,
ולבדנייל, שטטעט גולד צעלן סאטנטה
מתקיימת. ביאה ראשונה – צאנטו
מייניקסע. ביאה שנייה – צאנטו
מננות גאנט צויל ערלה. ראיום היין
ליישות להם נס – צאנט זיך ומא.
אלא שגרום החטא – ולט לאט
גאנטס כויל, וכל ימי מלכי פים
נאנטעדו לאט, נילוט וולטוויט
ולדילוק סטעלון. חכמים כמאן
סבירה להו – צאנט ליט: "צאנט"
– כל ומן צאנט סטוקן יאנט
ולטאנס זס מוקיס וס מלעל. לימור
רבבי אליעזר – לוממל "סוק"
סאנטמולס פלטאנס, לדולי כל צלעמו
ליין נכל צאנט ויטן.

תוספות

הימים א, כ) "וואר אויחתופל
היהודים בן בניהו זה סנהדרין, וכן
הוא אומר: "ובניהםו בן ייוזען על
הऋתי ועל הפלתי", ופירש רבינו תם:
ד' כרמי ופלטי" – היוו סנהדרין,
שכורתין דבריהם לאמתו, ופלטי" –
শופלאים בהוראה, כמו מופלא
שבבית דין. ואם תנאה: היכי פישט
היהודים בן בניהםו מ"בניהםו בן היוזען?
ויש לומר: דמסתמא מלא מקום אבוי היה
– גם הוא היה מהם.

פניהם, לעניינו נראה שודד לא היה בטוח שהצד הוא, שהרי הוא מפקפק אם יש לו חלק במתן שרדים של צדיקים, ואיך אם כן הגדר את עצמו
כ"חסיד"? ומשיבים: אין חשש זה מוכיה, כי אכן ידע דוד המלך שהצד הוא, אלא חשש לחקלן לעולם הכא שמא יגדורים לו בעדריך החטא
ויפסידו. ומבאים ראיות, כי יש מקום לחוש שיגורם החטא ולא תתקיים הבטחה טוביה במלואה. וכפי שאמר ר' יעקב בר אידי, שהיה רמי
בנשלייך, מראה סתריה בין שני פטוקים: כתיב [נאמר] שאמר הה' יעקב בחוץ? ונהנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך" (בראשית
כח, ט), וכאשר חזר יעקב לארצו ופלטי" – היירא יעקב מאי זגו" (שם לב, ח), ומדוע לא סמך
יעקב על הבטחת ה'? אלא מחר שחשש אמר עצמו: שמא יגרום החטא, שאולי יחטא אחרך, ולא תתקיים בו הבטחת השמירה. ולעתים
גם קורה שהחטא גורם, כדתניתא [כפי שנינו בבריתא] בפירוש הכתיפות בפסק בשירת הים "עד עבר עמך ה'", עד עבר עם זו קנית" – צו
והטעמו בהר נחלתן, מכון לשבחך פעלת ה" (שמות טו, טז – יז), ודרשו: "עד עבר עמך ה'" – זו ביהה שנייה לאARTH לאחר גלות בבל. ומאחר שהושוו בפסק שתי ביהה אל לארץ ישראל, מכאן
אמרו חכמים: ראיום היו ישראל ליעשות להם נס בימי עוזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון. ומשום מה לא נעשו אז
נסים אלה – אלא שגרום החטא.

ג' מכאן שבים לדון בפירוש משנתנו. שנינו במשנה שחכמים אמרים שומן קריית שמע של ערביה הוא עד חצות הלילה. ושותלים: חכמים
כמאן סבירה להו [כשיטת מ"ס סבורין] בפירוש המלה "ובשכבר" שבתורה, אי [אפס] בשיטת ר' אליעזר סבירה להו [סבירין המתשוכב]
פירושו הזמן שבו הולכים אנשים לישון כרגע – אם כן לימרו [שיאמרו] כר' אליעזר גם בפסק ההלכה, שומנה הוא עד סוף האשמורה הראשונה.

יעודנרים

לא מפיבשת שמו על גירסת הגמרא שבידינו "לא מפיבשת שמו אלא איש בושת שמו"
התקשו ראשונים (ברשות וועד): שכן איש בושת ומפיבשת שני נשים שונים הם
כלאוב, כמה באיזוים אחרים לשם וזה הוטיפו מפרשין. "בלאוב" – שהיה, לכל אב'
בלומר, רב ומורה הרווחת ברביהם (וי' יהודה בן קורייש); "בלאוב" – שהיה כאלו אב, ומה
ומעלום לא נזכר הילוף שמות כזה בינויהם. הנראה בפרטנות הוא העצת גירסה אחרת
במרואה לדוד אביו (רב סדרה גאון).

הצמיח לנו "צָכְנָךְ" — כל מין צבייה מושג, כרבנן גמליאל — עד עמוד שטחן, לדתנייה. קימענא — מעט. מושום אונס — הוקקנו לאוטיסו יומל. ממאן דאמור — לקלקען, צפליק "מפלט הצפה" (כו. ב'). אמר מר קורא קריית שמע — צב עליית מהלה מהתה מלך נך מטהלן, מסיעע ליה לרבי יוחנן — לדומר עלייתה צמי — קילימת צמע ותולר צבנה מפללה, כדי ציקסמן וגולה למפללה. ולל' ייטשע צן לו לי לדומר מפללה ותולר נך צבנ' קילימאת צמע. זה הסומך — ולל' סוכן צצמיט, דעיקר גומלם מגויס נצחים ווא, בצלביכ' "ממתקת ספסק יי'רו נוי יפלרלן" (צמבל נג). וממיית גוולה נטפלת רמוש דוד לצלביכ': "ער' יוי ווועיל' מאספער מסלעם, לדמיך: "ער' יוי ווועיל'" (צ'זק' יט). וסידיך לנו ייש ענץ צוות גולדס מטהילס יט. ומלהילין צביבות יוועטמעי (פתקן פון): מי צהינו קוואן גומלה מפללה נמה סוק' נומען צל מנק צפאנט ודקפ על מומען צל מנק יונט סטנלאן ווועטמעי צאפעליג'ן קפ' צוואר פסליגן. פול' ייטס האס מקען לאטקהען כבלרין טויה, ומלהילס מטאפענעם וקיטלען צל יונטמען צוואר, ווועטמען קוואן, ווועטמען קוואן קילוי, ווועטמען קילוי, ובאמתען קילוי יט לו לאטצען צל קילוי. באטמצען תקונט — מומען צל קילוי. צי קירימת צמע תקונו כל פולות צל יט. דרכינן סדר: מפלט עליית קודמתם לקיירימת צומען, גאללה מאורתא לא היי — צילען: מומעה דורךן נל מזען נל איזדו עלה ססמיילת מפללה. מה קימה קרייאת שמע אחריך בר' תפלה — זצטעלים قولטו מודו. לצעי מסמר.

תוספות

קוריא קריית שם וمتפלל – מכון
משמעו שימושה שהגין זמן קריית
שםע שלليلת שאין לו לאכול סעודת עד
שיקרא קריית שם ויתפלל ערבית.
דאמר רביה יוחנן אייזה בן העולם הבא וכו'
– ואנו שאומרים "יראו עיניינו"
פסוקים אחרים אחר "השכיבנו" – נראה,
הואיל ותקינו להו רבנן – והוא לחן גאולה
אריאכיא, דתקיינו לומר זה, שבתווך כך
נד שיגמור בדורם בירור גם הוא, ולא ילך מבית הכתה
נד פסוקים שמונה שורה אזכור הנגד שמונה
עשרה ברכות דישמנה עשרה", ואב שתקנו
לולמיות אתם פסוקים תקינו לומר חותימה של
יראו עיניינו". והלכה כרבי יוחנן ברדייטא
מסמיכיעליה, וכן פסק הלכות גדיות. ואם כן,
לשלאזר שלא בספר בין גאולה ערבית
לשםנה עשרה. ומיהו, בסדר רב עמרם
פיריש: מה שאנו אומרים קדשי בין גאולה
סמקן גאולה דעתנית לתפלת, מושן תפלה
נון סבירא ליה תפלה ערבית חובה, דפוגתא
ככו' להחמיר ולהזהר מלספר בינוים. ואי
זה תפלה ערבית רשות, והכא פסקין כרבי
נון כרב דامر רשות היא, מכל מקום מחיב
גם לנו יש לסמוך.

תורת קרא (המקורה הכתוב). ואילו בעת אימא
ברוכת הג aliqua הנאמרת לאחר קריית שם עז
רואו לסמך אף את גאלות מצרים הנזכרת
זהה גמי הוי גם כן מן העבר היהתך. אלא
בעבר, רואו לזרף את ברכת הג aliqua אף
לא הויא (היהתך) נאולת הארץ גואלה
ו תרצה אמון שאפשר להבחין את מחולקת
אחד דרשנו, והוא "ושבכבר ובקומו",
סתומה המקרא שביבה ליקימה, מה בשעת
קריית שם ואחר כך תפלה. ואילו
למיטתו, ו"בקומו" משמעו — סמן כל
זה היא סמכה ככל האפשר לזמן השביבה
(בון) של רבינא, כיצד יתכן לעשות זאת?
הה כי בעי [צריך] לסמך גאולה לתפילה,

ונן קרייתא שמע של ערבית. ואם התחליל לאככל הגייעה זמנה – מפסיק וקוריא קרייתא של אלא ברכותיה, וגומר סעודתו, ואחר כך קורא אותה בברכותיה ומופלט ערבית. נספה הלהבה בבריותה שהובאה בוגמור שאין חולק עליה. (רבב"ס ספר אהבה הלכוט תפילה פ"ז ה'). ש"ו ע"ח ל' ב).

להו [סבוריים הם] "ושבשכבר" פירושו כל
ל הלילה — לימרו [שיאמרו] אם כן כרבן
שוכבם, וזה נכלל זה כל קיללה. לימר
העבירה — ממש יסמן על סחות טעם
שהחר מותר לקורת קריית שם של ערב.
שינה — טומוקפטו לעטוי על דעתיו מכובן
כרבן גמליאל סבירא להו [סבוריים הם]
ואין כרבן גמליאל סבירא להו — לימרו כרבן גמליאל!
— לעולם כרבן גמליאל סבירא להו, וזה דקא אמרי "עד
חצאות" — כדי להרחק את האדים מן העבירה. כדי מני:
"חכמים עשו סיג לדרכיהם, כדי שלא יהיה אדם בא
מן השדה בערב וואומר: "אלך לביתי ואוכל קימעה,
וआשתה קימעה, ואישן קימעה, ואחר כן אקרו קריית
שמע ותפליל", וחוטפתו שינה ונמצא ישן כל הלילה;
אבל אדם בא מן השדה בערב, נכנס לבית הכהנשת, אם
ריגל לקורות — קורא, ואם ריגל לשנות — שוניה, וקורא
קריית שמע ומתפלל, ואוכל פתו ומברך; וכל העobar
על דברי חכמים חייב מיתה". מי שנא בכל דוכףא
دلא קתני "חייב מיתה", ומאי שנא קא דקתני "חייב
מיתה"? איבעית אימא: משום דאיבא אונס שינה;
ואיבעית אימא: לאפיקוי ממאן דאמר תפלה ערבית
רשות, קא משמעין דחווכה.

אמר מר: "קורא קריית שמע ומחפלל". מפייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: איזהו בן הצעולים הבא? - זה הטעמך גואלה לתפלה של ערבית. רבי יהושע בן לוי אומר: תפנות באמצע תקנות. במא מפלגי? בא בעית אימא קרא, אי בעית אימא מפלגי? בא בעית אימא סברא, רבי יוחנן סבר: גואלה עצברא. אי בעית אימא עצברא, רבי יוחנן סבר: עד צפרא; רבי יהושע בן לוי סבר: פיוון דלא הויא עד צפרא, לא הויא גואלה מעלייתא. ואבעית אימא עצברא - יונתיהם מקרא אחד דרשג, דכתיב: "בשכבה יבקומך", רבי יוחנן סבר: מקיש שכיבה לקימה - מה קימה קריית שמע ואחר כן תפלה, אף שכיבה גמי קריית שמע ואחר כן תפלה; רבי יהושע בן לוי מקיש שכיבה לקימה - מה קימה קריית שמע סמוך למיטה, אף שכיבה נמי קריית שמע סמוך למיטה. מתיב מר בריה דרבינא: יבערכ מברך שפיטים לבנייה ושתים לאחיך; ואילך בז' לסמו, התפלת ערבית - לאשמעין דלא בעין רבתית רשות. ולא נהירא, [אדם כן], רבי היא דרב רבי יוחנן, והלכה כר' יוחנן, יוחנן לוי אומר: קשיא הלכתא אהילכתא, דקימאים לבן, יש להתפלל קודם תפילה ערבית, לסמו. אמר כן ע של שעת שכiba.

ההבדל למשה בין שתי הדעות בדורו הוא, אלא שמדובר במאמר אחד: במאמר אחד מפלייג נובמה המשוחקם. כמובן, מה הוא הבסיס למחולקתם? ומושגים: **אי בעית אימא** [אם תרצה אמרה] שחלוקים הם בפיירוש משפטים. ומפורטים: **אי בעית אימא** [אם תרצה אמרה] שחלוקים הם בסברא, שהם חלוקים בעניין, שהם חלוקים הגולה והשלה היא מוכסת על הזכורה גאולה מצרים, שהיא הגולה הראשונה. והשלה היא אם אכן גולה זו הוללה כבר בליליה, ולן ואשר היא מוכסת על הזכורה גאולה קרוביה, או שלא לא הוללה קרובה, בבקשתה שתהא הגולה הראשונה. השלים [הויא] לא היה מועליתא [המשמעות], השלים [הויא] אמרם אלא עד צפרא [חובקן]. אך מאחר שהחלה גאולה ישראל מ对照检查ה של סבר [סבורי] שהגולה לא מ对照检查ה של סבר [סבורי]. ולכך אין חובה לסתור את התפלילה להזכיר הגולה של ערבית, שאינה גולה שלימה. ואיבעת אימא [המשמעות] ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי סבר [סבורי] כי פון של ר' יהושע בן לוי סבר [סבורי] כתף פירוש המקרא, הבדלי פירוש המקרא, ושניהם מקישו לשניהם מבנים שיש בו השוואת הכרדלי סבורות כי אם על סמך קרא [מקרא], הבדלי פירוש המקרא, ר' יוחנן סבר [סבורי]: מקיש קימה — קריית שמע ואחר כך תפלה, שבשעות הבוקר הכל מודים שיש לסמוך גולה לתפליה, אף שכבה נמי [גומן כהן] סבר [סבורי]: מקיש שכבה לקימה, והוא מוצא צד אחר של השוואת הקימה — קריית שמע של "שבכון" שהרי שנינו במסנה להלן: **בעוד מכאן שתים, שתי ברכות, לפניה, לפניה,** לפני קריית שמע, ושתים לאחריה. ואית אמרת [ואם אמרת] וזה מפלייג נובמה המשוחקם.

ובכן, ללא היה חביב מותה של העבר לפניו הקדוש ברוך הוא שראי אודם למיתה אם עבר על החכמים יורה בידו ולול בהם. כמנון "שחביב מיתה" איננו חיבור מיתה בית דין של דבריהם יותר מאשר כל ערכם, אם לא היו שמרם וחומרה בדבריהם תורה. אף אמרו לעתים "העמידו חכמים דבריהם יותר בדור תורה", לפי שדברי תורה נשמרים יותר מדברי חכמים, וכך ייש החקפיך בדבריהם יורה בידו ולול בהם. כמנון "שחביב מיתה" איננו חיבור מיתה בית דין של דבריהם, שכן כל דבריהם נזכר ביטוי בעין זו, שיש בו כדי להציג את הערך המתויר שבדברי חכמים, וכך על דברי חכמים, ובפרט סייגים שעשו לדבורי תורה, עלולים לומר לנו מהו מילוי מיתה.

אורח ההלבה

כדי שלא יהיה אדם בא מן השדה וכו' אין לו לאדם ללבת לאכול או לישון (מ"ב) חצי שעה לפני

מסורת הש"ס

- א. אדר' פ"ב.
- ב. ברכות כז,ב. שבת ט,ו.
- ג. יומא ז,ב.
- ד. ברכות ט,ב. *ילק' תורה לתמם.*
- ה. יבמות לה,ב. קדוש
לה,ב. ב"ב,ח,ט,א. ע'.
- ו. תל"ד, שנדרין לא. שבועות
כבב. גבחים בא. ז,ב. מנחות
יג,ב. עגב. חולין קיא,
תמורה לב.
- ז. (הביתו) שבת קי' (ושם ציון).
- ח. ברכות לא,א.

גרסאות וחוטפותו שינה בריין'פ וען ובכתיביהם: ואם חטפר שינה.

לשונ

בונאי קא מילגוי – במה פירוש המילולו: שאלת נושא בדורות הוא הראת ההעשי בין שתי דעתות, אל שאנו יודעים מה תJKLMן המונח ביחס לשלמותה זו. בירור שלא בלבד הדברים שלעצמם, אלא כדי להוציא מון המהלך המפורשת את היוזה שאים מפורשים, ואשבעזון אפשר האלה מסקנות ונטות להלך (והשווה "ממי בינייהו").

ר' יהושע בן לוי
מנגדו האמוראים של אביו
ישראל בדור הראשון
לפניהם אמרו: ש' אמרו ר' יהושע
בן לוי בנו של ר' סיסי
הרב מלמדינו הגודלים של
ונואה כי הוא עצמו היה
כך מצערין תלמידיו של ר' סיסי
מצויות מוחלקות מרובות
במי בין ר' יוחנן, שהר
כינאה צדער ממן לימי
וכען תלמידיו הדרו. ופסח
הלהה דרך כל דעת
יהושע בן לוי אפילו
וירוקן (שם מכונה היהת גודל
מן), כל שכן בכך חכם

מייאשה, היה מאמוראי ארץ־ישראל